

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Cilt: 6, Sayı: 2, 2017
Sayfa: 1260-1273

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[02-04-2017] – [21-06-2017]

Türkiye’de Sosyal Hizmet Araştırması: Son 10 Yılda Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında Yazılan Tezler Üzerine Bir İnceleme

Oğuzhan ZENGİN

Yrd.Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü
Asst.Prof.Cankiri Karatekin Univ. Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences
oguzhanzengin@karatekin.edu.tr

Nurullah ÇALIŞ

Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü
RA „Hacettepe University Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences
n.calis06@gmail.com

Öz

Sosyal hizmet araştırması, sosyal sorunların anlaşılması ve çözümlenmesine yönelik bilgi sağlayarak etkili uygulamaya katkı sunma, yeni hizmet modelleri geliştirme ve sosyal politika üretme amacı güden bilimsel çalışmadır. Bu nedenle sosyal hizmet araştırması, sosyal sorunların değişken ve dinamik yapısına göre araştırma konularını belirlemek durumundadır. Sosyal hizmet araştırmaları arasında önemli bir yeri olan lisansüstü düzeydeki tezler, akademik düzeyde sosyal hizmet alanyazınına oldukça önemli bir katkıda bulunmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada son 10 yılda Türkiye’deki tüm sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan 171’i yüksek lisans, 42’si doktora tezi olmak üzere toplam 213 lisansüstü tez, doküman incelemesi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Araştırması, Araştırma, Tez, Lisansüstü Eğitim, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

Social Work Research in Turkey: An Overview of Social Work Theses in the Last 10 Years

Abstract

Social work research intend to promote efficient practice, develop new service models and make social policy through producing knowledge for understanding and resolving social problems. For this reason, social work research has to determine research topics according to the dynamic structure of social problems. The theses at the graduate level, which have an important place among the social work researches, make a considerable contribution to the social work literature at the academic level. In this study, a total of 213 graduate thesis documents produced in the last 10 years were examined, including 171 master and 42 doctorate theses of all social work departments in Turkey.

Keywords: Social Work Research, Research, Thesis. Graduate Education, Social Work Department.

1. Giriş

Günümüz dünyasında geçerli olan etkinlik ve etkililik gibi paradigmlar, sosyal hizmetleri kuşkucu bir yaklaşımla izlemekte ve sosyal hizmetlerin işlevine sorgulayıcı bir biçimde yaklaşmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin varlığını devam ettirebilmesi için kanıtla dayalı, bilimsel yöntemlere uygun müdahale ve hizmet modelleri üretmesi ve uygulaması zorunlu hale gelmiştir. Sosyal hizmet araştırması bu noktada önemli bir araçtır. Buradan hareketle sosyal hizmet araştırması için sosyal sorunların anlaşılması ve çözümlenmesine yönelik bilgi, hizmet modelleri ve politika üretme amacı güden araştırmalardır denebilir. Bu nedenle sosyal hizmet araştırması, sosyal sorunların değişken ve dinamik yapısına göre araştırma konularını belirlemek durumundadır. Sosyal hizmet araştırmaları arasında önemli bir yeri olan lisansüstü düzeydeki tezler, akademik düzeyde sosyal hizmet alan yazınına oldukça önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Sosyal Hizmet Araştırmasının Niteliği

Sosyal hizmetin uygulamaya dönük bir disiplin olması, sosyal hizmet alanında yürütülen araştırmalara da bu doğrultuda bazı misyonlar yüklemektedir. Başka bir ifadeyle sosyal hizmet araştırmaları, diğer sosyal bilimlerle aynı ortak paydaya dayalı olarak tarafsız ve etik hassasiyetlere uygun bir biçimde gerçeği arama, bilgi üretme, olaylar ve olgular arasındaki ilişkiler sistemini ortaya koyma gibi amaçları benimsemekle birlikte kendine özgü birtakım görevleri yerine getirme çabası içindedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet araştırmalarının niteliğine yönelik bazı beklentiler olduğunu öne sürmek yanlış olmaz. Sosyal hizmet araştırmasının ne olduğu ve hangi işlevlere sahip olduğunun irdelenmesi bu noktada üzerinde durulması gereken bir husustur. Reid (2001) sosyal çalışma araştırmasının işlevlerini “(a) uygulama için bilimsel temel oluşturmak, (b) bilgi sağlamak ve (c) mesleki karar almak için ihtiyaç duyulan bilgiyi edinmek” olarak tanımlamaktadır. Krysik ve Finn (2015) ise sosyal hizmet araştırmalarının yerine getirdiği dört işlevden söz etmektedir:

- a. Bilimi destekleme,
- b. Hesap verebilirliği artırma,
- c. İletişimi geliştirme,
- d. Sınırlı kaynaklara erişimi kolaylaştırma.

Krysyk ve Finn (2015: 29-31)'in bahsettiği bilimi destekleme konusu salt "bilim bilim içindir" anlayışına dayalı olarak bilimselliğin ve bilimsel bilginin desteklenmesinde sosyal hizmetin üzerine düşeni yapmasından ibaret değildir. Burada sosyal hizmetin uygulama tabanını ve uygulayıcıların yetkinliğini geliştirmede bilimselliğin ve bilimsel araştırmaların ölçüt alınması esastır. Bir sosyal hizmet uzmanının gündelik uygulamasında da bilimin temel niteliklerinin ve sosyal hizmet bilimini yansıtan araştırmaların dayanak alınması önemli görülmektedir.

Hesap verebilirlik ve kanıta dayalılık sosyal hizmet disiplininde önemle üzerinde durulan hususlar arasındadır. Sosyal hizmette hesap verebilirliğin artırılmasında sosyal hizmet araştırmalarının rolü büyüktür. Nitekim araştırmalar, alandaki uygulamaların etkililiğini test etmek ve daha gelişmiş uygulama örnekleri yaratmak için güçlü araçlardır (Krysyk & Finn, 2015: 32). Bu bağlamda sosyal hizmet hem hizmet sunduğu kişilere karşı hem de bağlı bulunduğu kurumun politikalarına ve mevzuata karşı sorumluluğunu en iyi şekilde yerine getirmek için bilimsel bilgiden yararlanır.

Sosyal hizmet araştırmasının bir diğer önemli işlevi de iletişimi geliştirme yönünde uygulayıcılara ve akademisyenlere destek sunmasıdır. İletişim sosyal hizmetin kalbinde yer alır. Araştırmalarla elde edilen bilgi sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları üzerinde daha etkili ve bilgili bir iletişim düzeyini yakalamalarında önemli bir etken olarak ortaya çıkar. Aynı zamanda araştırmalar yoluyla sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarına daha iyi anlama, savunma ve yardım etme imkânı bulması mümkün olur (Ünlü 1999: 119). Bununla birlikte sosyal hizmet mesleğinde araştırmaya dayalı uygulamalar hala yeteri düzeyde değildir. Araştırma odaklı, araştırma temelli ve araştırma yoluyla oluşturulmuş uygulamalar, sosyal hizmet uygulamalarının başarısını sağlamada önemli bir role sahiptir (Phillips ve diğ., 2012).

Son olarak sosyal hizmet araştırmaları sınırlı kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı konusunda kolaylaştırıcı bir rol oynayabilmektedir. Sosyal hizmetin temelde toplumun dezavantajlı kesimlerini odağına alarak sorun çözücü bir anlayışla çalışması sosyal hizmet araştırmalarına yansiyarak gerekli kaynakların toplum içinde 'sesi yüksek çıkmayan' bu kesimlere iletilmesi noktasında bir güç kaynağı olma potansiyeli bulunmaktadır.

Sosyal Hizmet Araştırmasında Tasarım Türleri

Her şeyden önce sosyal hizmet bir değişim mesleği ve uygulamalı bir disiplindir ve sosyal bilimlerin birçoğundan bu yönüyle farklılaşmaktadır. Bu nedenlerle sosyal hizmetin betimsel araştırmalara ek olarak müdahale araştırmalarına yönelmesi bir zorunluluktur (Fraser, 2004). Müdahale araştırması ise arzulanan olumlu değişimin sağlanması için bir dizi eylem ve etkinliklerin formüle edilerek gerçekleştirilmesi, bilimsel yöntem aracılığıyla gerçekleştirilen uygulamaların değerlendirilmesi ve alandaki uygulamacılara yardım etmek için müdahaleyle ilgili bilgi üretilmesi sürecidir (Proctor ve Rosen, 2008). Ancak sosyal hizmet alanında, meslek elemanlarının ve bilim çevrelerinin müdahale araştırmalarını yoğun bir şekilde gerçekleştirmedikleri gözlenmektedir. Rosen ve arkadaşları (1999), 1993 ve 1997 yılları arasında yayınlanan 13 uygulama odaklı sosyal hizmet dergisinde yer alan araştırma makalelerini (863 makale) incelemiş ve bu makalelerden yalnızca %15’inde bir müdahalenin gerçekleştirilerek bu müdahalenin etkilerinin değerlendirildiğini tespit etmişlerdir. Türkiye’deki sosyal hizmet araştırma literatüründe de bu tasarımdaki çalışma sayısı oldukça azdır. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin yanı sıra birincil odağı sosyal hizmet olan tek ulusal hakemli dergi, Toplum ve Sosyal Hizmet’teki araştırma makaleleri yöntem yönünden tarandığında, ağırlığı nicel gözlemsel-betimsel çalışmaların oluşturduğu görülmüştür (Tuncay, 2016). Gerek evrensel düzeyde gerekse ulusal düzeyde gözlenen bu durumun muhtemel nedenleri müdahale araştırmalarının klinik beceriler ve yöntem yönünden önemli bir bilgi birikimi gerektirmesi, zaman alıcı ve maliyetli olmasıdır (Fraser, 2004).

Neden Lisansüstü Tezler?

Sosyal hizmet akademisinin yanında sosyal hizmet araştırmasını gerçekleştirebilecek bir diğer grup olan sosyal hizmet uzmanlarının önemli bir kısmı günlük uygulamalarında bilimsel araştırma yapmakta çok sayıda engelle karşılaşmaktadırlar. Araştırma konusundaki tutum, araştırma raporu okumak için zaman eksikliği, aşırı bürokratik yapı ve iş yükü baskısı, örgütsel destek ve süpervizyon eksikliği, kuruluşlarda yeterli sayıda meslek elemanının olmayışı, kaynak yetersizliği ve mesleğin gerekleri ile yöneticilerin beklentilerinin uyuşmaması da bu güçlükler arasında sayılabilir (Wike vd. 2014; Karataş vd. 2001). Erbay (2016) 365 sosyal hizmet uzmanıyla sosyal hizmet araştırması bağlamında gerçekleştirdiği çalışmada uzmanların ancak %45,8’inin mesleki yaşamlarında araştırma yaptıklarını

belirtmektedir. Öte yandan uzmanların %93,7'si mesleki uygulamalarını şekillendirmek için bilimsel araştırma yapma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Yine bu çalışmaya göre sosyal hizmet uzmanlarının araştırma süreçlerine katılmasının önündeki engellerin birincil nedeni olarak ağır iş yükü ve bürokrasi olarak ortaya koyulmuştur. Diğer nedenler ise; işyerinin neden olduğu sınırlamalar, araştırmaya ihtiyaç duyulmaması, araştırma yürütmek için gereken bilgi ve becerilerin yeterli düzeyde olmaması, araştırma yapmak için yeterli farkındalık bulunmaması ve atalet olarak sıralanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının belirtilen engellerle karşılaşmaları nedeniyle Türkiye'ye özgü sosyal hizmet bilgisinin üretilmesi adına sosyal hizmet akademisyenleri ve lisansüstü öğrencilerinin araştırmaları oldukça önemli hale gelmektedir. Bu nedenle bu çalışma Türkiye genelinde tüm sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan lisansüstü tezleri ele almaktadır.

Sosyal Hizmette Lisansüstü Araştırmalar

Mesleki bilgi temelini geliştirmek tüm disiplinler için olduğu gibi sosyal hizmet için de hayati önemdedir. Sosyal hizmetin bilgi temeline çok önemli katkılar yapan sosyal hizmet araştırmaları böylece uygulamanın niteliğini geliştirmede başvuru kaynağı olarak ön plana çıkmaktadır. Sosyal hizmet araştırmaları içinde hem kurama hem de uygulamaya dönük olarak mesleğin gelişiminde pay sahibi olan lisansüstü araştırmaların önemli bir yeri bulunmaktadır.

Lisansüstü eğitimin belki de en önemli kısmını oluşturan tezler, içerdiği araştırma konularıyla mesleğin çok farklı boyutları üzerinde yeni keşiflere imkân tanımaktadır. Öte yandan lisansüstü tez çalışmaları kapsamında yürütülen araştırmalar da sosyal hizmet araştırmasının doğası gereği insan ve toplum sorunlarından bağımsız değildir. Aynı zamanda, lisansüstü tezler belirli bir danışmanlık süreci altında gerçekleştirildiğinden bünyesinde yürütüldüğü akademik kurumun yönelimlerinden etkilenmesi söz konusu olabilmektedir. Bu açıardan bakıldığında sosyal hizmet araştırmaları olarak lisansüstü tezlerin sistematik bir incelemeye tabi tutularak incelenmesi sosyal hizmet akademisinin ve araştırmacılarının hangi alanlara ve hangi sorunlara ilgi gösterdiğini ortaya koymak mümkün olabilecektir.

Sosyal hizmet alanında farklı amaçlara yönelik olarak lisansüstü tezlerin incelenmesine dayalı araştırmalar yapılmıştır. Bazı araştırmalar kullanılan araştırma yöntemlerini incelerken bazıları ise ele alınan araştırma konularını

önemsemıştır. Örneğin, Brun (1997) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırmaya dayalı 54 doktora tezi ele alınarak sosyal hizmet alanında araştırmacıların nitel araştırma süreçlerini nasıl yürüttüğü incelenmiştir. Nitel araştırma sürecinin hem araştırma öznelerini hem de araştırmacıyı etkileyen ve bilgi derinliği açısından araştırmacıyı güçlendiren bir yapıda olduğu belirtilmiştir. Horton ve Hawkins (2010) tarafından yine doktora tezleri üzerinde yapılan çalışmada içerik analizine dayanarak tezlerin özet kısımları incelenmiş ve doğrudan uygulamaya odaklanan çalışmalar saptanmaya çalışılmıştır. İncelenen 252 tezin ancak %13’ünde sosyal hizmet uygulama odağına dayalı araştırmaya rastlanmıştır. Bu durumun sosyal hizmetin eğitim süreci açısından üzerinde durulması gereken bir husus olduğu vurgulanmaktadır.

İsveç’te sosyal hizmet alanında yapılan lisans, yüksek lisans ve doktora tezlerini ele alan çalışmada, araştırmalarda hangi araştırma yöntemlerinin kullanıldığı irdelenmiştir. Sonuçlar nitel yöntemeye dayalı araştırmaların nicel yöntemeye dayalı araştırmalardan daha fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır. Tezlerin yarısını nitel araştırmalar oluştururken %35’ini karma yöntem, %14’ünü ise nicel yöntem araştırmaları oluşturmuştur (Dellgran ve Hojer, 2001). Bir başka çalışmada Scourfield ve Maxwell (2009) internet anketi yoluyla doktora öğrencilerine yürüttükleri tezlerin özelliklerini sormuş ve katılımcıların verdiği bilgilere göre yaptıkları analiz sonucunda en çok çocuk, genç ve aile odaklı araştırmalara (%43) ilgi duyulurken bunu sırasıyla hizmet alan yetişkinler (%20), sosyal hizmetlerin yönetimi ve organizasyonu (%13), bilgi, beceri ve değerlerin (%7) takip ettiğini ortaya koymuşlardır.

Kanada’da gerçekleştirilen ve doktora tezlerini temel alan diğer bir çalışmada 2001-2011 dönemini kapsayan süreçte sosyal hizmet alanında üretilen doktora tezlerinin özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre, ele alınan 248 tezin temel olarak hangi üniversitelerde tamamlandığı, hangi konulara yöneldiği ve hangi yöntemi kullandığı tespit edilmiştir. En popüler konular içinde ilk sırada uluslararası sosyal hizmet meseleleri yer almıştır. Bunu takiben sağlık ve engellilik, çocuk refahı, ırk ve etnik köken, ruh sağlığı konularına ilgi gösterilmiştir. Tezlerin %65’i nicel yöntemleri benimsemiş ve yine çoğunluğu oluşturan %68’i betimleyici araştırmalar oluşturmuştur (Rothwell vd. 2015). Yapılan çalışmaların çoğunlukla doktora tezlerine odaklandığı dikkati çekmektedir. Maynard vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada da 593 doktora tezi incelenmiş ve araştırma tasarımı ve yöntemeye dair bilgiler analiz edilmiştir. Tezlerin %57’sinin nicel, %22’sinin nitel ve %14’ünün karma yöntemeye dayalı araştırmalar içerdiği saptanmıştır.

Öte yandan tezlerin sosyal hizmet alanlarına göre dağılımına bakıldığında üçte ikisinin (%66) mikro düzey uygulamayla, %18'inin makro düzey uygulamayla, %13'ünün ise sosyal hizmet eğitimi ve mesleki kariyerle ilgili olduğu ortaya çıkarılmıştır.

2. Yöntem

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığının Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motoru kullanılarak son 10 yılda Türkiye'deki tüm sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan lisansüstü tezler incelenmiş ve bu kapsamda 171'i yüksek lisans, 42'si doktora tezi olmak üzere toplam 213 lisansüstü tez doküman incelemesi tekniği ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme kapsamında MAXQDA 11.0 nitel veri analizi programının kelime işlemcisi özelliğinden de yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen incelemeler tezlerin yılları, yazıldığı üniversiteler, araştırma yöntemleri ve türleri, yazıldığı sosyal hizmet alanları ve adlarında sık rastlanan kavram ve kelimeler üzerine temellendirilmiştir. Bu bağlamda Tablo 1 lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

<i>Yıl</i>	<i>Yüksek Lisans (n)</i>	<i>Doktora (n)</i>	<i>Toplam</i>
2016	40	11	51
2015	31	8	39
2014	23	5	28
2013	22	3	25
2012	14	2	16
2011	5	3	8
2010	15	3	18
2009	5	4	9
2008	6	2	8
2007	10	1	11

**Türkiye’de Sosyal Hizmet Araştırması: Son 10 Yılda Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında
Yazılan Tezler Üzerine Bir İnceleme**

<i>Toplam</i>	171	42	213
---------------	-----	----	-----

Tablo 1’den de görüldüğü üzere son yıllarda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezlerin sayısında gözle görülür bir artış söz konusudur. Bu artışın önemli bir nedeni son yıllarda yeni açılan sosyal hizmet bölümlerinin sayısı doğrultusunda artan lisansüstü programlarıdır. Lisansüstü tezlerin yazıldığı üniversitelere göre dağılımı Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2: Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

<i>Üniversite</i>	<i>Yüksek Lisans (n)</i>	<i>Doktora (n)</i>	<i>Toplam</i>
<i>Hacettepe Üni.</i>	71	40	111
<i>Yalova Üni.</i>	36	-	36
<i>Ankara Üni.</i>	32	1	33
<i>Selçuk Üni.</i>	17	1	18
<i>Başkent Üni.</i>	4	-	4
<i>Kocaeli Üni.</i>	4	-	4
<i>Yıldırım Beyazıt Üni.</i>	4	-	4
<i>Turgut Özal Üni.</i>	2	-	2
<i>Sakarya Üni.</i>	1	-	1
<i>Toplam</i>	171	42	213

Son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımları incelendiğinde Hacettepe Üniversitesinin ön planda yer aldığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesinin gerek Türkiye’de ilk sosyal hizmet eğitimi veren üniversite olması gerekse bu alanda 42 yıl boyunca tek eğitim kurumu olarak kalması bu durumu açıklayabilir. Diğer üniversitelerde sosyal hizmet bölümlerinin açılmasıyla birlikte lisansüstü tezlerin sayısında bir artış söz konusudur. Her ne kadar yeni kurulan sosyal hizmet bölümlerinin önemli yapısal sorunları bulunsa da lisansüstü düzeydeki araştırmaların sayılarındaki artış yerli sosyal hizmet bilgisinin üretiminin zenginleşmesi adına umut vericidir. Lisansüstü tezlerin yöntemlerine göre dağılımı Tablo 3’e yansıtılmıştır.

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

<i>Yöntem</i>	<i>Yüksek Lisans (n)</i>	<i>Doktora (n)</i>	<i>Toplam</i>
<i>Nicel Yöntem</i>	136	12	148
<i>Nitel Yöntem</i>	29	21	50
<i>Karma Yöntem</i>	6	9	15
<i>Toplam</i>	171	42	213

Tablo 3'te görüldüğü üzere sosyal hizmet alanında yazılan yüksek lisans tezleri nicel yöntem ağırlıklıyken doktora tezleri nitel yöntem ağırlıklıdır. Bu durumun bir nedeni, doktora düzeyinde alana yönelik yeni bilgi üretiminin beklenmesi ve nitel yöntemin bu beklentiye karşılayacak türde bir yöntem olması olabilir. Bununla birlikte bilimsel olarak hakim paradigmanın hala pozitivist paradigma olması nedeniyle tezlerde niceliksel yöntemin ağırlıklı olarak kullanıldığı düşünülebilir. Lisansüstü tezlerin araştırma türlerine göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı

<i>Tür</i>	<i>Yüksek Lisans (n)</i>	<i>Doktora (n)</i>	<i>Toplam</i>
<i>Betimsel tarama modelleri</i>	117	35	152
<i>İlişkisel tarama modelleri</i>	53	3	56
<i>Deneysel modeller</i>	1	4	5
<i>Toplam</i>	171	42	213

Tablo 4 incelendiğinde gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinin çoğunlukla betimsel tarama modelleri doğrultusunda yazıldığı görülmektedir. Bu tezler incelendiğinde farklı müracaatçı grupların profillerini ve sosyal hizmet ihtiyaçlarını değerlendirdikleri fark edilecektir. Bir müdahale mesleği olan sosyal hizmette lisansüstü düzeydeki araştırmalar içerisinde müdahale araştırmalarının oranı dikkat çekici bir biçimde azdır. Sosyal hizmet uygulamalarına ışık tutacak ve sosyal hizmet mesleğini bilimsel olarak güçlendirici nitelikteki müdahale araştırmaları sosyal hizmetin müracaatçı grupları üzerindeki uygulamalarının işlevliliğini ortaya koyacak özelliktedir. Bu nedenle lisansüstü düzeydeki çalışmalarda

müdahale araştırmalarına daha çok ağırlık vermek gerekmektedir. Tablo 5 lisansüstü tezlerin yazıldığı sosyal hizmet alanlarını göstermektedir.

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin Yazıldığı Sosyal Hizmet Alanı

<i>Alan</i>	<i>Yüksek Lisans (n)</i>	<i>Doktora (n)</i>	<i>Toplam</i>
<i>Aile</i>	21	11	31
<i>Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet</i>	22	10	31
<i>Çocuk</i>	22	6	28
<i>Adli Sosyal Hizmet</i>	19	7	26
<i>Toplumsal cinsiyet ve Kadın</i>	17	10	26
<i>Sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeli</i>	18	1	19
<i>Engellilik</i>	16	3	19
<i>Yoksulluk ve sosyal yardım</i>	14	5	19
<i>Şiddet, ihmal ve istismar</i>	11	4	15
<i>Yaşlılık</i>	8	4	12
<i>Gençlik</i>	6	4	10
<i>Sivil toplum</i>	6	3	9
<i>Göç, sığınmacı ve mülteciler</i>	4	3	7
<i>Okul sosyal hizmeti</i>	4	-	4
<i>Sosyal hizmet eğitimi</i>	3	-	3

Tablo 5’ten de görüldüğü üzere sosyal hizmet anabilim dallarında lisansüstü düzeyde yazılan tezler yoğun olarak müracaatçı gruplarından aile ve çocuklara alan olarak ise sağlık ve adalet alanlarındaki sosyal hizmet uygulamalarına odaklanmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’nin son yıllarda temel sosyal sorunu olan savaş nedeniyle Suriye ve Irak gibi ülkelerden aldığı göç konusu sosyal hizmet tezlerinde oldukça az sayıda araştırılmıştır. Buradan hareketle söz konusu tezlerde seçilen araştırma konularının Türkiye’nin gündemini ya da gerçekliğini takip edemediği düşünülebilir. Dolayısıyla sosyal hizmet tezlerinin konularının alandaki güncel sorunlara ışık tutacak şekilde belirlenmesi önem arz etmektedir. Tablo 6 lisansüstü tezlerin adlarında sık rastlanan kavram ve kelimeleri ele almaktadır.

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerin Adlarında Sık Raslanan Kavram ve Kelimeler

Sık Raslanan Kavramlar	Yüksek Lisans	Sık Raslanan Kavramlar	Doktora
1. Sosyal	83	1. Sosyal	22
2. Hizmet	70	2. Hizmet	16
3. Örneği	55	3. İncelenmesi/ Değerlendirilmesi	13
4. İncelenmesi/ Değerlendirilmesi	47	4. Aile	11
5. Çocuk	42	5. Çocuk	11
6. Aile	36	6. Uygulama	10
7. Kadın	23	7. Örneği	9
8. Birey	20	8. Türkiye	8
9. İlişkin	19	9. Deneyim	6
10. Ankara	16	10. Kadın	6
11. Destek	16	11. Temel	6

Sosyal hizmet alanında yapılan lisansüstü tezlere verilen başlıklar sistematik incelemeye tabi tutularak başlıklarda sıkça yer alan kavram ve kelimelerin saptanması amaçlanmıştır. Bu yolla sosyal hizmet alanındaki araştırmalarda en çok vurgulanan konulara dair fikir sağlanması öngörülmüştür. İşlem için MAXQDA 11.0 nitel veri analizi programının kelime işlemcisi özelliğinden yararlanılarak tez başlıklarında geçen tüm kelimelerin sıklık değerleri çıkarılmış, kelime anlamını değiştirmeyen ekler içeren kelimeler yalın kelime ile aynı kategoriye yerleştirilmiştir (ör. aile kelimesi aileler, aileye, ailelerin vb. kelimeleri de kapsamaktadır).

Hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin adlarında en sık yer alan kavramlar 'sosyal' ve 'hizmet' olarak ortaya çıkmıştır. Aslında bu iki kavram çoğunlukla mesleğin ve mesleki çalışmaların adını ifade etmek üzere 'sosyal hizmet' şeklinde kullanılmaktadır (ör. sosyal hizmet müdahalesi, sosyal hizmet bakış açısı, bireylerle sosyal hizmet). Bu doğrultuda tez başlıklarında mesleğin adına vurgu yapılması yönünde genel bir eğilim bulunduğu görülmektedir.

Tablo 6’ya göre lisansüstü tezlerin adlandırılmasında, yapılan araştırmanın niteliğine ve genişliğine dair bilgi veren ifadelere de sıkça rastlanmaktadır. Pek çok araştırma başlığında araştırılan konuya ilişkin ‘inceleme’ veya ‘değerlendirme’ yapıldığı vurgulanırken bir kısmında ise araştırmanın yürütüldüğü çalışma evrenine ilişkin bilgi verilmiştir (ör. Ankara örneği, Konya örneği).

Lisansüstü tez başlıklarında araştırma öznelerini işaret eden kavramlar da oldukça yoğun biçimde yer almaktadır. Bir insani hizmet mesleği olan sosyal hizmet için hizmet alan konumunda olan ailelerin, çocukların, kadınların ve bireylerin tez başlıklarında sıkça kendine yer bulduğu görülmektedir.

4. Sonuç

Bu çalışmada Türkiye’de son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan lisansüstü tezler; yazıldıkları yıllara, üniversitelere, yöntemlerine ve araştırma türlerine göre dağılımı ele alınmıştır. Bununla birlikte söz konusu tezlerin yazıldığı sosyal hizmet alanı ve tez adlarında sık rastlanan kavram ve kelimeler başlıklar ele alınan diğer boyutlardır. Bu çalışma kapsamındaki değerlendirmelere göre; son yıllarda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezlerin sayısında gözle görülür bir artış söz konusudur. Bu artışın önemli bir nedeni son yıllarda yeni açılan sosyal hizmet bölümlerinin sayısı doğrultusunda artan lisansüstü eğitim programlarıdır. Söz konusu tezler yöntemleri doğrultusunda incelendiğinde; yazılan yüksek lisans tezlerinin nicel yöntem ağırlıklıyken doktora tezleri nitel yöntem ağırlıklı olduğu görülmüştür. Yine çalışmamız bulgularına göre gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinin çoğunlukla betimsel tarama modelleri doğrultusunda yazılmıştır. Söz konusu tezler içerisinde müdahale araştırmalarının oranı dikkat çekici bir biçimde azdır. Sosyal hizmet anabilim dallarında lisansüstü düzeyde yazılan tezler yoğun olarak müracaatçı gruplarından aile ve çocuklara, alan olarak ise sağlık ve adalet alanlarındaki sosyal hizmet uygulamalarına odaklanmaktadır. Tüm bu bulgulardan hareketle sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan lisansüstü tezlerin müdahale araştırmalarına daha çok ağırlık vermesi ve güncel sosyal sorunları konu edinmesi bu alandaki en temel ihtiyaçlar olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Brun, C. (1997) The Process and Implications of Doing Qualitative Research: An Analysis of 54 Doctoral Dissertations, *Journal of Sociology and Social Welfare*, 24(4): 95-112.
- Dellgran, P., & Hojer, S. (2001). Mainstream is contextual: Swedish social work research dissertations and theses. *Social Work Research*, 25(4): 243-252.
- Erbay, E. (2016). Importance of Research in Social Work Practice: A Pilot Study From Turkey. *Journal of Social Service Research*, 1-9. Doi: <http://dx.doi.org/10.1080/01488376.2016.1246401>
- Fraser, M. W. (2004). Intervention research in social work: Recent advances and continuing challenges. *Research on Social Work Practice*, 14(3): 210-222.
- Horton, E. G., & Hawkins, M. (2010). A content analysis of intervention research in social work doctoral dissertations. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 7(5): 377-386.
- Karataş, K., Demiröz, F.,ve İçağasioğlu, A. (2001). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Türkiye'deki Sosyal Hizmet Eğitimine İlişkin Değerlendirmeleri. K. Karataş, S. İl (Ed.). *Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma I* (s. 59-79). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.
- Krysik, J. L. ve Finn, J. (2010). *Research for effective work practice*. New York: Routledge Publishing.
- Maynard, B. R., Vaughn, M. G., & Sarteschi, C. M. (2014). The empirical status of social work dissertation research: Characteristics, trends and implications for the field. *British Journal of Social Work*, 44(2): 267-289.
- Phillips, J., MacGiollaRi, D., & Callaghan, S. (2012). Encouraging research in social work: Narrative as the thread integrating education and research in social work. *Social Work Education*, 31, 785-793.
- Proctor, E. K., & Rosen, A. (2008). From knowledge production to implementation: Research challenges and imperatives. *Research on Social Work Practice*, 18(4): 285-291.
- Reid, W. J. (2001). The role of science in social work: The perennial debate. *Journal of Social Work*, 1(3), 273–293.

- Rosen, A., Proctor, E. K., & Staudt, M. M. (1999). Social work research and the quest for effective practice. *Social Work Research*, 23(1): 4-14.
- Rothwell, D. W., Lach, L., Blumentha, A. I. & Akesson, B. (2015). Patterns and Trends of Canadian Social Work Doctoral Dissertations, *Journal of Teaching in Social Work*, 35: 1-2, 46-64, Doi: 10.1080/08841233.2014.977988
- Scourfield, J., & Maxwell, N. (2009). Social work doctoral students in the UK: A web-based survey and search of the index to theses. *British Journal of Social Work*, 40: 548-566.
- Tuncay, T. (2016) Sosyal hizmet müdahalesini araştırmak: Uygulama kanıtlarla nasıl güçlendirilebilir? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2): 115-130.
- Ünlü, E. (1999). Araştırmacı Sosyal Hizmet Uzmanı. Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet (s. 118-128). Ed. N. G. Koşar. Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.
- Wike, T. L., Bledsoe, S. E., Manuel, J. I., Despard, M., Johnson, L. V., Bellamy, J. L., & Killian-Farrell, C. (2014). Evidence based practice in social work: Challenges and opportunities for clinicians and organizations. *Clinical Social Work Journal*, 42: 161-170.

